

Qui té por del català?

Bandejaré aquest cop l'anàlisi de formes dialectals en el parlar d'Alpicat i em centraré (més des de l'opinió que no pas de l'estudi rigorós, i sempre a partir de l'observació subjectiva) en un tema ampli, actual, que afecta la nostra llengua en conjunt: el cinema en català. Partiré de l'anècdota per fer després la reflexió.

Aquest hivern vaig anar amb la meua filla a veure una pel·lícula d'animació (una autèntica joia, coproduïda per Disney i Pixar) que havia estat doblada al català: *Buscant en Nemo*. Aquests doblatges són íntegrament subvencionats per la Generalitat de Catalunya i, per tant, l'empresa productora no ha de pagar res. Per descomptat, el film també s'havia doblat al castellà i s'oferia alternativament, en hores diferents, en una o altra llengua.

Fins aquí, res de nou i res d'estrany (encara que poc de normal: la normalitat, en un país que es pretén bilingüe, seria en tot cas que totes les pel·lícules fossin doblades a les dues llengües i fossin distribuïdes en sales de característiques semblants). Al cap d'uns mesos, a l'abril, va sortir la pel·lícula en format DVD. Com que ens havia agradat molt la vam voler comprar, per tornar-la a veure a casa. Vaig donar per

suposat (títlleu-me, si voleu, d'ingenu) que, com que el sistema digital acostuma a incloure versions en diverses llengües, si més no en el territori de parla catalana es comercialitzaria una versió que inclogués (al costat, naturalment, de l'omnipresent versió castellana i de l'anglesa) la versió en català. D'aquesta manera, qui volgués passar-se el film en versió original ho podria fer, qui s'estimés més el doblatge al castellà no tindria cap problema i qui preferís veure'l doblat al català també hi trobaria l'opció. No trobeu que hauria estat la cosa més "normal" del món, vivint, com diuen que vivim, en un país tan feliçment bilingüe?

Doncs no! Al primer lloc on vaig anar a demanar si la tenien el producte que comercialitzaven no incloïa la versió catalana. Després vaig anar a un gran centre comercial (on, a més, el preu era millor) i hi havia piles i més piles de *Buscant en Nemo*, però només en anglès i castellà. Finalment, vaig aconseguir trobar, en un petit videoclub, amagada entre un munt de còpies en la llengua de Cervantes, allò que havia estat buscant, i que vaig pagar molt més car del que havia vist en altres comerços. Naturalment, la pel·lícula que vaig comprar incloïa també les

versions anglesa i castellana, la qual cosa trobo absolutament lògica.

Arran d'aquesta experiència (i amb menys innocència del que hom pot pensar), em faig algunes preguntes: quan ens diguin que doblar pel·lícules al català no és rendible perquè ningú no les compra, ens ho creurem? No hauria estat del tot lògic comercialitzar, en el nostre àmbit lingüístic, un format únic amb les tres versions? A qui deu interessar que la versió catalana tingui una distribució tan minoritària? Què hauríeu fet, vosaltres, davant una còpia en castellà i anglès, a 18 euros, i una que inclogués també el doblatge al català, a 21 euros?

El que vaig fer jo, en sóc plenament conscient, va ser un acte de militància lingüística, molts pensareu que estúpid (perquè vaig pagar més car el producte), i que ara, lluny de qualsevol postura amb pretensions messiàniques, no vull pas fer extensiu a tothom que llegeixi aquestes ratlles. La solució a la persistent minorització lingüística a què estem sotmesos els qui pretenem viure en català no passa perquè de cop i volta tot gat i fura es posi a defensar activament la pròpia llengua (què més voldríem); si cregués possible això, segurament l'ús social del català ja seria, a hores

d'ara, molt més ampli i no caldria defensar-lo. No estic ara tampoc (que ningú es confongui) fent una crida a la impassibilitat: les aportacions individuals són sempre imprescindibles, en aquests casos. Però la solució passa, a més a més, per la convicció ferma, per part d'institucions i empreses, que el català, avui, és una llengua feble en contacte amb una llengua forta i que afavorir-ne l'ús (i sobretot quan, com en el cas que he exposat, no costa gens fer-ho) és important per assegurar-ne (si és que es vol assegurar) la supervivència.

El cas de *Buscant en Nemo* és només un exemple i no és pas excepcional. De la tercera part de *El senyor dels anells*, posem per cas, que al cinema es va doblar al català (sense que la productora Aurum hi posés un sol cèntim!), ni tan sols s'ha arribat a comercialitzar la versió catalana en el DVD.

A quina mena de maquiavèlica política empresarial respon el fet de comercialitzar, aquí, una pel·lícula en DVD sense incloure-hi la versió existent en català?

Llorenç Capdevila

L'arbre de la vida

- No senyor, aquí no fem fotocòpies.

Isabel havia de repetir aquesta frase unes set vegades al dia, com a mínim.

Entrava una dona despistada amb un carnet a la mà.

-Fan fotocòpies?

Entraven un parell d'immigrants amb un plec de papers.

-Fan fotocòpies?

-Aquí no fem fotocòpies. Ha d'anar a Blondel.

Entrava un home llarg i descamisat.

- No, aquí no en fem, deia Isabel amb una rialla a la boca.

Isabel era, segons la manera de dir de son pare, "un cascavell d'alegria", sempre amb una rialla als llavis. Hi ha certes dones que són tòxiques: tenen una ganyota de fàstic a la boca, ella no: ella sempre tenia un somris fins en els dies més tristos. Havia acabat els estudis de filologia i, com que no havia trobat cap feina a l'ensenyament, s'havia posat a despatxar llibres en la llibreria La central, papereria i venda de material escolar, on, com ja he dit, havia de repetir que no feien fotocòpies cada trenta segons, "amb la rialla a flor de llavis".

Isabel, en arribar a casa, es desvestia del tot: les sabates aquí, els pantalons allà, la

camiseta més cap allà, i mossegant un sarpat de cireres o menjuejant una poma, solia posar-se a llegir estirada al llit o ajaguda al sofà. Aquell vespre, Isabel acabava d'obrir un dietari de tapes negres ple de repelades que havia pertangut al seu oncle avi, al germà de son padrí, per ser més clars, que havia estat capellà. Mossèn Salvador, fill tercer d'una nissaga de pagesos de Vilanova d'Alpicat que havia canviat l'arada i les mules pel llatí, els tossinos i gallines ponedores per la litúrgia i el segar i el batre pel llibre d'hores, els viàtics i l'ensenyança de la doctrina a la canalla.

Si feia cas a l'única fotografia de jove que posseïa, mossèn Salvador era espigat i, de tant alt, una mica encorbat. De faccions cubistes i entrades molt intenses; la fotografia que tenia al davant el mostrava com un jugador de futbol bastant traçut amb la pilota la sotana arremangada i el riure als llavis.

Va estudiar al seminari de la Seu i entre les llatinades, oracions vespertines, vides de sants i tardes de futbol, mossèn Salvador, llavors un seminarista ple de grans i nineta dels ulls de sa mare, Josefina, també alta, també encorbada i també de faccions cubistes, va aprendre a escriure el català i, seguit seguit, a fer versos de set síl·labes,

sonets a la manera de Petrarca i algunes composicions de tirat Verdaguerià que va enviar als jocs florals de no sé quina vila empordanesa; però mai va rebre cap distinció, sinó un premi a l'acadèmia Mariana de Lleida per un elogi de la Mare, la Mare de Déu, i la seua, queda clar.

Quan va esclatar la revolució, mossèn Salvador, que no era massa entès en política, es va trobar entre l'espasa i la paret. Entre la por als faieros de Tremp i el deure pastoral de romandre a la parròquia d'Olius, vileta del Pallars Jussà on s'havia estrenat com a prevere.

L'infaust diumenge del divuit de juliol, a mossèn Salvador el van despertar brusquement d'una

migdiada plàcida i calorosíssima a sota unes moreres, prop de la font de Vinyafrescal on tots els capellans i vicaris de la contrada havien fet un dinar d'aquells de diumenge, fontada i digestió pesada.

En tornar a la rectoria es va trobar la senyora Pepita esverada.

-Ai, mossèn Salvador, corren veus que hi ha hagut un cop d'estat a l'Àfrica.

-Ja ho sé, Pepita, ja vinc prou atabalat.

-Diuen que ha començat la revolució.

-Qui ho diu?

-Pere el paeller.

-Qui?

Mossèn Salvador, quiet, va sentir com si pel cos li passessin un munt de peixos.

Isabel, ara sobre el seu estudi que mira el riu Segre, es va submergir en la lectura del diari del seu avantpassat. "Avui començo la meua travessia del desert", va escriure mossèn Salvador en el seu quadern anotant-hi amb lletra curosa, recta i caligràfica el dia 23 de juliol de 1936.

Al cap d'una llarga estona, Isabel s'ha cansat de la lectura: hi ha llocs i persones que se li perden del tot. Està clar que està parlant de la seua fugida cap al port de la Bonaigua disfressat de traginer, però Isabel no acaba d'entendre les angoixades referències a oracions i devocions i cites en llatí que no coneix gota. Tampoc no entén, jove com és, el seu odi tan visceral cap a la FAI.

S'aixeca de la taula de l'estudi. Apaga el flexo i es prepara per dur a passejar el gos que la mira amb ulls suplicants de pupil·la humida.

Per què m'interesso per aquest oncle avi?

Posa la corretja al gos que salta content com unes pasqües, dret i ballant, i surt del pis. Troba el veí que entre eixes entra a casa:

-Suposo que la pròxima història que treguis a la revista no acabarà malament? Eh? Perquè totes les històries que has fet fins ara han acabat com el rosari de l'aurora, eh?

Isabel sap que la història de l'oncle Salvador no acaba malament: sap que va travessar la frontera per Salau, o això li han dit, i va fer cap al bàndol nacional, a Sant Sebastià com altres. Allà es va fer molt amic d'un editor tímid i catòlic de pedra picada que es deia Josep Maria Cruzet- el cabell tallat com un raspall-. Fora del diari de fugida, no té constància que hagués escrit més.

Isabel li diu al veí:

-La història que escric acabarà bé, o mig bé.

Camina pel passeig del riu, per sobre la nova passarel·la. Mira Venus per damunt de la ciutat, que brilla a ponent, i veu el cel maragda, una mica opalí.

Aquesta primavera he plantat al terrat geranis liles i rojos com la sang, flors del dia i clavells morescos. Sota les arrels hi ha posat els seus papers antics, Isabel com son oncle avi també escriu versos, perquè es prodeixin i fructifiquin en flors noves.

I ara el món balla al seu favor. Com a l'espigat mossèn Salvador, que tornà, havent passat la guerra, a una parròquia del Segrià calorós i pagès, ensenyant el llatí suspès al juny a les filles dels rojos, que sortien de la rectoria amb les declinacions apreses. Era bon gramàtic mossèn Salvador i no feia cap distinció entre el blau i el roig: el blau del cel i el roig del vi i dels geranis que plantava al jardí de la rectoria, va pensar Isabel mentre donava gràcies per aquesta nova pau.

Faria una edició del diari de l'oncle avi. No per fatxenderia, sinó perquè li agradava recompondre les baules de l'arbre de la vida. Era això. I va tornar de presseta a casa, per acabar de llegir el diari de tapes fosques sentint-se arbre o gerani. No ho podria determinar prou bé.

Andreu Loncà Loncà